

Giver de høje gødningspriser anledning til at ændre gødskningsstrategien?

Af planterådgiver Peter Siebert

Med de høje gødningspriser overvejer mange, om de skal spare på handelsgødningen. Høje afgrødepriser og dyrt indkøbt foder betyder dog, at du skal overveje strategien grundigt, for det kan blive meget dyrt at spare på indkøbet af gødning selv ved de nuværende høje priser.

Den aktuelle situation

Efteråret har været en både spændende og for mange også en fortvivlende periode med afgrøde- og gødningspriser, som har udviklet sig meget uforudsigeligt. Der bliver traditionelt lukket mange gødningshandler op mod jul, og overvejelserne om gødningsstrategien for den kommende sæson er derfor mange. Gødningsmarkedet har igennem efteråret været meget uforudsigeligt, og vi ser stadig priser, som ligger på et meget højt niveau.

Der er meget forskel på, hvor meget husdyr- og handelsgødning den enkelte disponerer over til den kommende sæson. Spørgsmålet der nu melder sig hos dem, som endnu ikke har disponeret over handelsgødning er: Kan handelsgødning købes for dyrt, og kan jeg spare noget dyrt indkøbt gødning? Svaret på dette spørgsmål er ikke lige til og kræver omhyggelige overvejelser og beregninger i hver enkelt situation.

Der er flere forhold, som gør sig gældende, der taler for, at gødningen ikke bør spares. I det nedenstående vil jeg fremføre nogle argumenterne for, hvorfor jeg mener, at du ikke bør spare på handelsgødning til kommende sæson.

Gødningspris og bytteforhold

Det positive i dette uforudsigelige efterår er, at afgrødepriserne også stiger, og vi ser afregningspriser på meget høje niveauer. Det betyder, at bytteforholdet mellem afgrøde og gødning et langt stykke hen ad vejen er på nogenlunde det samme niveau som vi kender fra "normale år". Hvis vi tager udgangspunkt i, at kvælstof i NS-gødning normalt kan købes for ca. 7 kr. pr. kg N, og vårbyg sælges for 100 kr. pr. hkg, er bytteforholdet 7; der skal altså 7 kg korn til at betale for 1 kg N.

På nuværende tidspunkt kan foderbyg til høst 2022 sælges til 160 kr. pr. hkg og N-gødning købes til ca. 18 kr. pr. kg N i handelsgødning; det giver et bytteforhold på 11,25. Det er altså et betydeligt dårligere bytteforhold mellem kvælstof og afgrøde, når der udelukkende anvendes handelsgødning, end vi er vant til.

Prisrelation og bytteforhold med gylle i gødningsplanen

I det nedenstående afsnit vil jeg tydeliggøre, at det nuværende bytteforhold ikke er det samme på ejendomme med en stor andel gylle.

Prisrelationen mellem afregningsprisen for afgrøden og købsprisen for N-gødning er tilsvarende bytteforholdet for merudbyttet ved at tilføre mere N-gødning. Så når bytteforholdet eller prisrelationen er lav, så kan vi gå langt op ad udbyttekurven før, det ikke længere er rentabelt at

tilføre mere kvælstof. Derfor er bytteforholdet isoleret set et udmærket nøgletal for hvor meget N-gødning, vi skal bruge.

Hovedparten af mælkeproducenterne råder over en større mængde gylle. Gylle er guld, når handelsgødning er dyrt, men hvordan prissættes næringsstofferne, når de anvendes på egen bedrift? En simpel måde at prissætte næringsstofferne, herunder specielt kvælstof, i gylle på kunne være at dele omkostningerne til udbringning af gyllen ud på N, P og K alt efter, hvor stor en værdi de repræsenterer i gyllen. På denne måde vil kvælstof i gylle kunne værdisættes til omkring 5 kr. pr. kg udnyttet N. Ved at beregne en gennemsnitspris for alt kvælstof anvendt i afgrøden, kan vi fastsætte bytteforholdet ligesom eksemplet ovenfor. I en gødningsplan med 25 tons afgasset gylle og dertilhørende supplerende handelsgødning bliver bytteforholdet således 7,23. Altså meget tæt på bytteforholdet for en vårbygmark i normale år, når der er fuldgødet med handelsgødning N. Ved at se på udbytteresponsen i gødningsforsøgene i vårbyg i perioden 2011-2020, hvor der i sædskiftet er anvendt husdyrgødning, kan det beregnes, at et bytteforhold på 7 i vårbyg resulterer i, at der skal gødes op til ca. 140 kg N/ha.

Det vigtige ved denne anskuelse er, at det i den samlede betragtning derfor ikke betyder særlig meget hvad kvælstof koster i handelsgødning, når gødningsplanen indeholder en stor mængde gylle, da bytteforholdet derfor stadig vil være lavt. Det er klart, at indkøbet af handelsgødning er blevet dyrere, men afregningen er også blevet bedre for langt de fleste afgrøder. For enkelte afgrøder følger prisstigningerne dog ikke med på samme måde.

For majs og græs, der anvendes på egen bedrift, afregnes grovfoder til intern overførselspris. Derfor er der ikke helt den samme "gevinst" som for de andre afgrøder, da den interne overførselspris til 2022 kun er opjusteret med 3 øre pr. FEN til hhv. 1,02 kr. pr. FEN for majs-helsæd og 1,35 kr. pr. FEN slætgræs.

Det er derfor meget nemt at regne sig frem til, at det bliver dyrere at fremavle grovfoder i 2022 end det f.eks. var i 2021.

Hvordan påvirkes afgrødevalg og gødningsstrategi?

Det påvirker hvordan vi skal planlægge mark- og gødningsplanen i år.

Grovfoder er i år dyrere at fremstille end normalt, og samtidig er dækningsbidraget for at dyrke en alternativ afgrøde til salg meget bedre i 2022 end i 2021 – særligt når der anvendes en stor andel gylle. I en forsigtig beregning med en gødningsplan med en stor andel gylle er dækningsbidraget i vårbyg omtrent fordoblet i 2022 sammenlignet med 2021. Når den alternative afgrøde er relativt bedre end grovfoderet, så er det mest optimalt at dyrke så lille et areal med grovfoder som muligt og i stedet dyrke flere salgsafgrøder.

Dette er en vigtig pointe, da det skal overvejes nøje, hvad konsekvensen ved en "spare-strategi" er. Ved at spare på kvælstoffet til grovfoderet og dermed opnå et mindre udbytte pr. ha og et lavere proteinindhold, skal der altså bruges flere hektar til at opnå det samme udbytte, som hvis der dyrkes til topudbytter på færre hektar, ligesom der evt. skal indkøbes mere foder. Så ved at dyrke så få hektar som muligt med grovfoder i 2022 er der altså plads til at dyrke flere hektar med

salgsafgrøder, hvor det er nemmere at fremavle et godt dækningsbidrag, da afgrødepriserne og dækningsbidraget er relativt bedre end for grovfoder.

Alternativet til selv at dyrke grovfoderet er at købe det hos en anden landmand. I dette tilfælde skal du forvente, at prisen for indkøbt grovfoder vil afspejle sig i, hvad dækningsbidraget er for den alternative afgrøde, og derfor vil prisen på indkøbt grovfoder givetvis være højere end den interne overførselspris. Dette kan i mange tilfælde resultere i, at det er bedre selv at dyrke grovfoderet til topudbytte, da udbyttetabet eventuelt skal dækkes ind af indkøbt foder, eller der skal inddrages noget areal, som ellers kunne være anvendt til salgsafgrøder. Det tabte udbytte eller areal kan derfor i mange tilfælde dække den ekstra omkostning til indkøbet af den sidste handelsgødning, som ligger ud over det optimale bytteforhold.

I ovenstående eksempler er der regnet med de interne overførselspriser på grovfoder, men hvis forudsætningen om, at grovfoder er det billigste foder i stalden, stadig er gældende, så er den rigtige pris på grovfoderet måske højere, hvorfor "dækningsbidraget" på grovfoderet også bedre, end det umiddelbart ser ud til.

Konklusion

Sammenfattende må jeg efter den ovenstående gennemgang af prisrelationer, udbytter og priser konkludere, at de fleste skal fortsætte som hidtil med at anvende hele ejendommens kvælstofkvote. Der er selvfølgelig individuelle forhold, der kan føre til en anden konklusion, men det er vigtigt, at hver enkelt laver sine egne beregninger, så beslutningen om afgrødevalg og gødningsstrategi afspejler forholdene på den enkelte bedrift.